

omtrent de zee, en omtrent migranten

deze kerstwensen zond ik in december 2006 — het jaar nadien gebruikte ik de tekst in een omvangrijker boek: *Nieuwe Wereld*, met reisimpressies uit Québec.

Op een mooie, zonnige en warme septemberdag heb ik mijn dochter en enkele van haar vrienden naar De Panne gevoerd — vader als chauffeur voor een verjaardagsuitstapje aan zee. Ik had mijn fiets op het dak van de *Meriva* gezet, en ben, nadat ik die jeugd van mijn wagen had geladen, op het brede strand een eind gaan fietsen.

Voor een fiets is rijden op het strand, door de plassen en de branding, een kwalijke zaak: nadien is enige olie en aandacht nodig om het ding weer op te frissen. Maar voor de fietser is het een zaligheid.

Ik ben van De Panne bij laag water op het harde zand naar Nieuwpoort gereden, waar ik in het opkomende tij mijn nichtje een fort zag bouwen. Ook haar vake en haar moeke waren erbij, en een schoolvriendinnetje. We hebben nog een hele tijd gepraat, en zijn samen iets gaan eten, een laat middagmaal in een van die ondefinieerbare, maar aangename eetgelegenheden langs de dijk, zonder zon maar met veel licht — en het soort gewone feestelijkheid dat de Belgische Kust zo Belgisch maakt, en waarbij frieten, vispannetjes, wafels of een kriebier hemelse lekkernijen worden.

Meer in het land en de duinen ben ik dan terug naar De Panne gefietst, om daar, op het strand, met een boek, wat papier en een pen, de zonnige heldere namiddag verder te verslijten. Augustus is kil en nat geweest, dus die septemberzon hadden we best verdiend.

In De Panne op de dijk staat een monument. Het herinnert aan het feit dat daar, op 17 juli 1831, Leopold van Saksen-Coburg-Gotha zijn eerste voet op Belgische bodem heeft gezet. Vier dagen later zou hij in Brussel de eed afleggen, als eerste koning van de jonge staat. We hebben dat verhaal ooit op school geleerd, maar pas nu weet ik dat Leopold's zeereis in het Franse Calais begonnen is.

De volledige tekst op het monument heb ik niet genoteerd, maar hij eindigt aldus:

TERRAM BELGICAM INGRESSUS EST ET SOLEMNITER RECEPTUS

(dat is: ... de Belgische bodem betreden heeft en er plechtig ontvangen werd).

Pas toen werd het me duidelijk dat de koninklijke familie, die nu al sinds 175 jaar over België "heerst", een familie van *boatpeople* is: Leopold was een vreemdeling, zonder enige band met het land, aangespoeld op een strand omdat hij meende dat hem daar een mooiere toekomst wachtte.

Het blauwe bloed van de familie (blauw bloed, maar geen blauwe plekken, tenzij in Marche-les-Dames, een eeuw later) werd in de volgende generaties regelmatig met ander vreemd bloed verrijkt (buitenlands genetisch materiaal, Europees weliswaar, uit Frankrijk, Oostenrijk, Duitsland, Zweden, Italië...). Maar het resultaat is Belgisch, want Belgischer volk dan Filip, Astrid en Laurent is nauwelijks denkbaar (al is hun inkomens- en bestedingsniveau voor de gewone burger toch wat buitenmaats).

Voor al die nieuwe vreemdelingen uit Parijs, Wenen, Berlijn, Stockholm, Madrid of Rome heeft België een actief integratiebeleid gevoerd, waarbij op geen frank gekeken werd: een vaste betrekking (of op zijn minst een vast inkomen), intensieve inburgeringscursussen (over het land, zijn instellingen, zijn zeden en gebruiken, zijn Kerk), educatieve bezoeken

(aan de historische steden, de Kust en de Ardennen, scholen en sociaal-medische instellingen, tot zelfs begeleid ramptoerisme), ontmoetingen met verdienstelijke kunstenaars en wetenschapslui, buitenlandse reizen in het gezelschap van de bovenstebeste politici en bedrijfsleiders, en tenslotte ook verplicht taalonderwijs. En al is de bekwaamheid van die nieuwe Belgen voor het bereiden van bloemkool in witte saus niet meteen bekend, toch heeft België aangetoond hoe succesvol een intelligent gezinsherenigingsbeleid kan zijn — zij het op erg beperkte schaal.

* * *

2006 BEAUFORT

Op het strand van De Panne, toen in september, stonden ook olifanten.

Heel de Belgische Kust heeft dit jaar weer een flinke inspanning geleverd om de kunst bij de mensen te brengen. Op het strand heb je hoe dan ook veel volk, dus als je je kunst daarheen brengt heb je waanzinnig hoge bezoekerscijfers.

Er waren mooie en boeiende dingen bij, maar toch denk ik dat veel van die kunstenaars de bal misgeslagen hebben. Ze hebben de kans gemist met pertinente dingen te komen, met vragen voor en over de wereld van vandaag.

(Ik heb weliswaar niet alles gezien — en ga dus uit van wat ik wel, of in de pers heb kunnen zien — en vergis me misschien.)

Vele kunstenaars werken met de relatie tussen land en zee. Terecht. Daarvoor brengen ze vaak "dingen" uit het land (mensen, dieren, objecten) die naar zee gaan. Maar ze lijken niet te beseffen dat het voortaan meer en meer de zee zelf is die naar het land komt, dat het de zee is die dingen naar het land brengt, of die zelfs het land verovert en overspoelt. Het echte *2006 Beaufort* gebeurde niet in De Panne, maar in het Italiaanse Lampedusa en op de (Spaanse) Canarische eilanden. En er was ook, op een heel andere manier, *2004 Beaufort*, in Atjeh. En er waren en komen nog veel Beaufort's, hier en elders. Op de Maldiven, de Groenlandse gletsjers, enz.

Keizer Caligula trok ten strijde tegen de Noordzee, omdat hij geen andere vijand meer vinden kon (in die zin was hij een verre voorloper van sommige dagjestoeristen, die graag naar zee reizen, maar zich vervelen zodra ze toegekomen zijn: de weg loopt dood!). Net als Caligula hebben hele generaties de zee alleen maar verafschuwd, want lelijk, wild en gevaarlijk gevonden.

Onze hedendaagse houding is net omgekeerd. We zien de zee en het strand als een speeltuin en een plensbad. We beseffen wel vaag dat de zee groot en gevaarlijk is, maar een bad in de branding is als een zich warmen aan een open vuur, of een tocht in de bergen. Het besef van het toch aanwezige gevaar, en de zekerheid — of de waan — dat je het gevaar beheerst, ze scheppen een heilzame spanning.

Je zou denken dat de *Tsunami* van kerstmis 2004 in Zuid-Oost-Azië (220 000 doden, waaronder enkele honderden Europese toeristen) het idyllische beeld van de blauwe zee, het witte strand en de groene palmbomen (zowat het actuele beeld van het paradijs op aarde) voorgoed weggespoeld, dan toch flink gehavend zou hebben. Maar dat is niet gebeurd. We hebben een paradijs op aarde nodig (of op zijn minst de mogelijkheid of de droom er eens naar toe te kunnen gaan), dus blijven we betoverd door witte stranden en een heldere zee (en negéren we het feit dat veel van die stranden straks definitief onder water staan, en de mensen die er wonen elders hun heil moeten zoeken).

Want de zee is toch wat anders dan rustig en blauw.

Eén: ze stijgt. Het ijs smelt. De dijken moeten hoger. Wat doen we met de rivieren? En wat doen zij die het geld niet hebben om hun lage land te beschermen?

Twee: ze raakt uitgeput. Kabeljauw, tonijn, ansjovis...: hoe lang nog?

Drie: ze gooit op het strand wat je zelf in zee gooit — bewust of onbewust, gewild, per ongeluk, of uit schuldige nalatigheid: wrakhout, plastic, afval en bacteriën, olie, containers, zware metalen... of rottende wieren, door overbemesting van het land tot verstikkende woekering gebracht. Want wat de zee niet verteert braakt ze in de branding.

Vier: nu werpt ze ook mensen op het strand. *Boatpeople*.

* * *

Als Europeanen kijken we minachtend neer op de Noord-Amerikaanse politici die de beslissing hebben genomen een duizenden kilometers lange afsluiting te bouwen tussen de Verenigde Staten en Mexico: een nieuw, waanzinnig duur én onmenselijk ijzeren gordijn.

We vergeten graag de elektrische hekkens rond de Spaanse enclaves in Noord-Afrika, de Europese kampen in Libië, of gewoon het feit, dat als de Middellandse Zee er niet geweest was, Europa ze desnoods gegraven had om de Afrikanen op veilige afstand te houden.

In Senegal en in andere Afrikaanse landen zijn er jonge mensen die hun job en hun vrienden, hun verloofde en hun familie achterlaten, nadat ze jarenlang zorgvuldig gespaard hebben, om op een freel vaarttuig de overtocht naar de Canarische eilanden te wagen.

Afrikaanse landen (arme landen) herbergen en verzorgen soms miljoenen vluchtelingen, politieke én economische. Onze rijke Europese landen sluiten hun grenzen. Ze leveren strijd om enkele duizenden vluchtelingen minder of meer. En ze verwijten hen dat ze niet om politieke, maar om economische motieven gekomen zijn: "*Terug naar af!*"

Europeanen die om economische redenen naar Afrika trokken werden daar veelal goed onthaald — en als dat niet het geval was dan drongen ze zich desnoods met geweld wel op. Integratie of inburgering was onbekend. Integendeel. Maar voor de in verhouding zeldzame Afrikanen die op gevaar van leven naar Europa komen hebben wij geen plaats: te arm!

Mijn belangrijkste wens voor 2007 wordt dus: minder collectief egoïsme, en meer gastvrijheid. In België, in Frankrijk, in heel Europa.

Misschien komt het dan ooit zo ver dat de *boatpeople* van vandaag, de Europese bedrijfsleiders, ministers, journalisten, loodgieters, bejaardenverzorgers, kraamvrouwen (telkens m/v) van de toekomst, een monument op het strand kunnen bouwen, en daarop trots schrijven:

TERRAM EUROPAEAM INGRESSI SUNT ET EX TOTO ANIMO RECEPTI

(dat is: ... de Europese bodem betreden hebben en er hartelijk ontvangen werden).

Het mooiste monument van 2006 *Beaufort* staat misschien in De Panne, en het staat er al lang. Maar we weten het nog niet. Kan de koning misschien een stapje opzij zetten, zodat er ook plaats is voor wie vandaag en morgen komt?